

2010 |

En bro över glappet

-om samverkan och
arbetslivsanknytning i den
högre utbildningen

En bro över glappet

-om samverkan och arbetslivsanknytning i den högre utbildningen

Lisa Gemmel, Edvard Abrahamsson, Polin Bedro, Senait Berhane, Johannes Danielsson, John Käberg

Citera gärna ur skriften, men ange källa

© Lisa Gemmel, Edvard Abrahamsson, Polin Bedro, Senait Berhane, Johannes Danielsson, John Käberg och Saco
2010

Grafisk form Pangea design

www.saco.se

Innehåll	
Förord	4
1. Inledning	5
2. Vad är samverkan, och varför?	6
3. Förutsättningar för samverkan	8
3.1 Resurser för samverkan	8
3.2 Samverkan ger effekt	9
4. Samverkan – delat ansvar med högskolan som huvudman	10
4.1 Högskolorna	10
4.1.1 Högskolan samverkar	11
4.2 Studentkårer och studentorganisationer	13
4.2.1 Studentkåren som ett samverkansnav	14
5. Samverkans övriga parter	16
5.1 Kommun och landsting	16
5.1.1 Kommunen förmedlar!	16
Praktikplats per 20 anställda i Göteborgs stad	16
5.2 Myndigheter	17
5.3 Näringslivet	18
5.3.1 En aktiv arbetsgivare	18
5.4 Ideell sektor och intresseföreningar	19
5.4.1 Utnyttja spetskompetensen	19
5.5 Studenten	20
5.5.1 Samverkan mellan högskolan och arbetslivet	20
6. En entreprenöriell anda	22
7. Avslutning	23
8. Referenser	24

Förord

I mars 2010 var runt 20 000 akademiker i åldrarna 20 till 30 år arbetslösa. De flesta av dem har troligtvis aldrig varit etablerade på arbetsmarknaden. Som motvikt till detta når en halv miljon svenskar pensionsålder de närmsta tre åren. Många av dessa är akademiker och chefer. Det är stora skor för nyexaminerade akademiker att fylla. Om de får chansen.

Allt fler undersökningar visar att det är kontakter och spontansökningar som ger jobb, inte ständiga besök hos arbetsförmedlingen. Det blir alltså allt viktigare för studenter att under sin studietid får kontakt med arbetsmarknaden för att få chansen till ett kvalificerat jobb, vilket är ett av målen med en akademisk utbildning.

Det finns många sätt för studenterna att få den eftertraktade arbetsmarknadskontakten, bland annat genom att jobba extra vid sidan om studierna. Med den här rapporten vill Saco Studentråd visa på hur samverkan och arbetslivsanknytning kan bli en naturlig del i studentens vardag, utan att de ska behöva ta ett extrajobb. Kanske kan rapporten även inspirera olika aktörer till ett fördjupat samarbete med högskolor och studenter, samarbeten som i sin tur skapar bättre förutsättningar för akademiker på arbetsmarknaden.

Saco Studentråd är övertygade om att en bättre samverkan och arbetslivsanknytning i grundutbildningen ger ett stort mervärde för alla inblandade, och det finns inget bättre tillfälle än nuet att ta steget mot fler och bättre samarbeten!

Lisa Gemmel
Ordförande
Saco Studentråd

1. Inledning

Samverkan har blivit ett modeord som högskolor, näringsliv och studenter slänger sig med i olika sammanhang. Dessutom används de troligtvis på olika sätt av de olika användarna. Detta leder till begreppsförvirring. Till exempel kan ett universitet vara väldigt glada över sin samverkan – de har ju ett stort forskningsprojekt ihop med ett företag - medan näringslivet anser att studenterna inte lär sig det de behöver för att kunna utföra sitt arbete från dag. Bredvid detta står frustrerade studenter som aldrig får möta arbetsmarknaden under sin utbildning.

Saco Studentråd ser högskolans samverkan med det omgivande samhället inom grundutbildningen som en av de viktigaste komponenterna, vid sidan om en högkvalitativ utbildning, för att öka studenters anställningsbarhet. Att kunna presentera sina kunskaper och använda sin utbildning i arbetslivet är av yttersta vikt för att som student vara attraktiv på arbetsmarknaden.

Den här rapporten vill belysa samverkan som ett viktigt verktyg för att öka studenternas koppling till och insyn i sin framtida arbetsmarknad. Den bygger på hur Saco Studentråd vill se de olika parterna agera på en grundutbildningsnivå utifrån högskolans samverkansuppgift. Vi presenterar även goda exempel på samverkan runt om i Sverige i olika sektorer. Självklart finns det många fler goda samarbeten mellan akademi och samhälle som gynnar studenter under utbildningen.

Rapporten kommer främst att fokusera på samverkan och arbetslivsanknytning på grund- och på masternivå. Vi benämner detta som grundutbildning i rapporten.

2. Vad är samverkan, och varför?

Enligt Högskoleverket består samverkan av tre huvudprocesser kopplade till högskolornas forskning och utbildning:¹

1. Arbetet med profilering, rekrytering och folkbildning/forskningskommunikation.
2. Medverkan i kunskaps- och innovationssystem för att ge stöd till start av bolag och kunskapsöverföring.
3. Utformning av utbildningar för att möta efterfrågan på arbetsmarknaden och att studenterna ges möjlighet till omvärldskontakter under sin utbildningstid.

Ibland är det svårt att särskilja dessa tre processer. Arbetet med profilering kan vara anledningen till att en student börjar en viss utbildning, där den möter en professor som bedriver forskning åt ett företag på universitetet för externa pengar och denne bjuder i sin tur in sina kollegor från det aktuella företaget att föreläsa på utbildningen. Denna form av spillover-effekter ser Saco Studentråd som mycket positiva.

Saco Studentråd ser samverkan som ett *ömsesidigt utbyte*. Det innebär att alla aktörer som samverkar med högskolan och inom högskoleområdet måste ge och ta. Detta ömsesidiga utbyte ska leda till att fylla ett tomrum inom utbildningarna, främja kunskapsutbyte och informationsutbyte samt, för studenterna kanske det viktigaste, vara en bro över glappet mellan studier och arbete.

Tomrummet består i att högskolan allt för sällan bjuder in det omgivande samhället i den dagliga verksamheten. Att fylla styrelseplatser med externa ledamöter är ett viktigt led i att länka högskolan och samhället, men det är långt ifrån nog. Studenter och övriga anställda måste också ha en mycket större, och bredare, kontakt med det omgivande samhället för att på ett bättre sätt kunna lära och lära ut. Det är lättare att tillgodogöra sig kunskap när det finns en förståelse för vad kunskapen kan användas till.

Främjandet av kunskaps- och informationsutbyte kan vara den viktigaste uppgiften inom samverkan. Utan högskolans möjlighet att berätta för det omgivande samhället om dess utbildningar och vad dessa innebär finns en stor risk att studenterna vid dessa utbildningar blir oattraktiva på arbetsmarknaden. Detsamma gäller för arbetsgivarna, de måste vara tydliga med vilken kunskap de efterfrågar så att utbildningar har en chans att möta ett behov. Däremot krävs det en bra balans i anpassningen efter det omgivande samhället och vad som är en akademisk utbildning. Högskolan ska alltid värna den akademiska bildningen, men kan samtidigt bli bättre på att ta in element från det omgivande samhället i utbildningen. Till exempel kan examination ske genom att studenter ska lösa ett verkligt

¹ Högskoleverket (2004), *Högskolan samverkar*. Högskoleverkets rapportserie 2004:38 R, s 8.

fall från ett företag eller en myndighet, eller ha externa föreläsare. Denna form av samverkan kan även leda till att det omgivande samhället ser på utbildning annorlunda. I dagsläget anställs oftast studenter som har en utbildning som densamma som alla andra inom det yrket har. Saco Studentråd menar att studenter med en annan typ av utbildning verkligen kan berika en arbetsplats och bidra med nya perspektiv i arbetet.

Till sist ska en bra samverkan mellan högskola och det omgivande samhället vara en hjälp att överbrygga glappet mellan studier och arbete. En bristande arbetsmarknadsanknytning lämnar studenterna i ett svårt läge vid examen. De har en flerårig utbildning i bagaget, men ingen aning om vad de egentligen kan eller vad utbildningen kan användas till. Främst gäller detta de studenter som själva sätter ihop sin egen examen, men även programstudenter har många gånger svårt att berätta för arbetsgivare vad de egentligen kan. Detta kan ändras genom att studenter genom utbildningen får möta olika delar av den arbetsmarknad de ska arbeta inom. Där är det även viktigt att studenter får möta *hela* arbetsmarknaden, och inte bara för utbildningen vanligaste sektorn. Det är viktigt att statsvetare får träffa privat sektor och ingenjörer får träffa offentlig sektor, och se att även dessa arbetsgivare har något att erbjuda.

Högskolorna fyller en mycket viktig funktion i det svenska samhället. De går i framkant för all utveckling. Nyexaminerade studenter höjer varje år kunskapsnivån för den svenska befolkningen. Dessa studenter kommer i de flesta fall att arbeta utanför akademien. Då högskoleutbildning ska vila "*på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet*"² krävs det ett komplement för att studenterna på bästa sätt ska kunna använda sin utbildning i arbetslivet. Saco Studentråd anser att ett sådant komplement finns inom samverkansuppgiften.

² 1 kap. 2 § 1 st. 1 p. Högskolelag (1992:1434)

3. Förutsättningar för samverkan

Samverkansuppgiften för högskolorna är stadgad i högskolelagens 1 kapitel, § 2 andra stycket och lyder:

I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta.

Bestämmelsen ger högskolorna ett tydligt uppdrag att sprida sina resultat och sin verksamhet till det omgivande samhället. Saco Studentråd tycker det är mycket glädjande att högskolorna även har tolkat samverkansuppgiften så att den ska komma studenterna till gagn genom samverkan inom grundutbildningen.

Saco Studentråd menar dock att även om det ligger på högskolan enligt lag att samverka, är det viktigt att även andra aktörer tar initiativ på området. De bästa idéerna kommer inte alltid inifrån högskolorna, eller kan inte genomföras inom en utbildning på grund av bristande resurser.

3.1 Resurser för samverkan

För Saco Studentråd är det ganska enkelt vem det är som betalar för samverkan – nämligen studenterna. För att det ska finnas en koppling till det omgivande samhället under utbildningen krävs det att högskolorna skramlar från den redan utarmade grundutbildningsbudgeten. Alltså kan samverkan innebära att studenterna får kontakt med arbetsmarknaden under utbildningen, men i gengäld får mindre kontakt med sin professor. Saco Studentråd anser att det skickar fel signaler och menar att samverkan inom grundutbildningen ska ges egna riktade resurser.

Det kan argumenteras för att samverkan är något som är integrerat i grundutbildningen, och därmed ska finansieras inom ramen för denna. Saco Studentråd menar att varje uppgift som åläggs på högskolan ska få stöd från uppdragsgivaren. I det här fallet ligger det alltså på riksdag och regering att tillskjuta medel till högskolornas samverkan. Ordentlig samverkan kräver riktade resurser.

Däremot finns det en annan sida av myntet. De som betalar för bristande samverkan är även det studenterna. Tar sig inte högskolor och universitet tid och råd att investera i samverkan under grundutbildningen kan studenterna förlora mycket mer än lärarledd tid, de kan förlora möjligheter till arbete. En viktig del av högskoleutbildningen är att göra studenten bättre rustad inför framtiden. Riktade medel till samverkan skulle garantera en tydlig anknytning till arbetsmarknaden för alla studenter inom sin utbildning.

Saco Studentråd efterfrågar nya resurser till högskolor och universitet för samverkan. Fördelningen av resurserna bör i ett startskede ske efter

storlek på lärosätena så att alla har en likvärdig möjlighet att bygga upp en god samverkan. Självklart kommer en kontinuerlig utvärdering krävas och eventuella förändringar i resurstilldelningsförfarandet kan också bli aktuellt. Det viktigaste är att en för högskolorna obligatorisk uppgift även får särskild finansiering.

3.2 Samverkan ger effekt

Det är svårt att mäta resultat av samverkan, då till exempel hur många som får jobb efter avslutad utbildning inte nödvändigtvis behöver bero på god samverkan i utbildningen. I ett uppdrag att ta fram ett mätsystem för samverkan, kom sex brittiska forskare fram till att det är för svårt att mäta vilket resultat eller vilken effekt samverkan har och att det bästa sättet därför är att mäta de aktiviteter som lärosäten har inom ramen för samverkan.³ Inom grundutbildningen är det allt från praktik till näringslivskontakter i fastställande av kursplan.

Jusek har bland sina nyexaminerade medlemmar gjort en undersökning kring vilket jobb de har och hur de har fått det. Var femte tillfrågad fick jobb genom kontakter, medan var femte antingen fick jobb genom spontanansökningar eller via ett erbjudande direkt från en arbetsgivare. De här siffrorna visar dels hur viktigt det är för studenter med arbetsmarknadskontakter under utbildningen, dels hur viktigt det är för arbetsgivare att ge en god bild av sin arbetsplats då studenter söker jobb på arbetsplatser de finner attraktiva. De visar även att samverkan och arbetslivsanknytning förenklar för studenter att få jobb.

Samma undersökning visar även att knappt fyra av tio tycker att deras lärosäte underlättade i kontakten till arbetsmarknaden och att så få som två av tio upplevde att lärosätet inspirerade till att starta eget företag, vilket Saco Studentråd anser är alldeles för låga siffror.

Undersökningen från Jusek täcker långt ifrån hela arbetsmarknaden, men ger ändå en indikator på hur arbetsmarknadsanknytningen ser ut på utbildningarna och hur stor roll det kan spela i studenternas möjlighet till jobb efter utbildningen.

³ Molas-Gallart, Jordi et al., *Measuring Third Stream Activities*, SPRU, University of Sussex, s 19ff

4. Samverkan – delat ansvar med högskolan som huvudman

Enligt lag ska högskolan samverka med det omgivande samhället. De har alltså ett lagstadgat ansvar för att samverkan sker. Däremot är det svårt att samverka med ett samhälle som inte har det intresset. Saco Studentråd försöker i det följande därför utröna vem som har ett ansvar gentemot vem, och hur samverkan kan ske på bästa sätt.

4.1 Högskolorna

Högskolorna har ansvaret för en integrerad arbetsmarknadsanknytning i utbildningen. Högskolan kan göra detta på flera sätt, men ofta likställs samverkan på grundutbildningen med praktik. Saco Studentråd anser att praktik är ett mycket bra sätt för studenter att möta arbetsmarknaden innan examen. Dessutom borde fler utbildningar ha praktik som liknar den verksamhetsförlagda utbildning som lärar- och läkarstudenter har. Det skulle innebära ett tidigt möte med arbetsmarknaden och en möjlighet att under de första åren kunna känna efter om utbildningsvalet är rätt eller inte.

Det kan vara svårt att ha integrerad praktik i vissa utbildningar, speciellt för studenter som bygger sin egen examen med hjälp av fristående kurser. Saco Studentråd anser därför att varje lärosäte ska erbjuda sina studenter en möjlighet att söka en praktikkurs. Sådana finns redan på en del utbildningar och lärosäten, vilket är mycket positivt.

Samverkan på grundutbildningen ska inte likställas med praktik. Det finns många sätt för studenter att möta arbetsmarknaden under utbildningen. Ett enkelt sätt är att ha externa föreläsare, ett annat att erbjuda studiebesök på olika arbetsplatser.

Samverkansuppgiften innebär även ansvar för högskolorna att stödja studenter på väg ut i arbetslivet, men på andra sätt än en renodlad arbetsförmedling.⁴ Det kan vara allt från att erbjuda god studie- och yrkesvägledning till att stödja studentkårernas, eller anordna egna, arbetsmarknadsdagar. Högskoleverket efterlyste⁵ 2004 att högskolans roll för studenters inträde i arbetslivet skulle diskuteras mer. 2008 såg de att arbetet med studenters väg mellan studier och arbete har förbättrats på hälften av högskolorna.⁶ Det kan vara att högskolan inrättat ett arbetslivscentrum eller i större utsträckning stöder studentkårernas arrangemang.

Till syvende och sist är det alltid högskolans ansvar att det finns en välfungerande samverkan på lärosätet. Den lagstadgade samverkan kan

⁴ Högskoleverket 2004, s 100.

⁵ Högskoleverket (2004), s 100.

⁶ Högskoleverket (2008), *Högskolan samverkar vidare – utvecklingen 2004-07*. Högskoleverkets rapportserie 2008:10 R, s 95f.

endast springa ur en genuin känsla av ansvar hos de olika lärosätena. Finns inget intresse på lednings-, fakultets- och institutionsnivå kommer samverkan aldrig nå studenterna. Vidare måste lärosätena bli bättre på att presentera sin samverkan och arbetslivsanknytning för studenterna så att dessa förstår att det är verktyg som finns för dem att använda under utbildningen.

4.1.1 Högskolan samverkar

Institutionen för Biologisk Grundutbildning, Uppsala Universitet Samtal med Robert Malmgren

Som studerande av ett naturvetenskapligt ämne blir valet mellan forskning och en karriär utanför akademien mer påtagligt än för många andra studenter. Det är därför viktigt att institutionen man studerar vid ger studenterna möjlighet att erfara båda alternativen. På institutionen för biologisk grundutbildning vid Uppsala Universitet ges studenterna många möjligheter till en sådan mångsidig samverkan med arbetslivet. Studenterna erbjuds att göra praktik som en del av det program de läser. Detta kan antingen vara forskningspraktik eller yrkespraktik på ett företag som inte har forskning. Då den förstnämnda ger en möjlighet till fördjupning inom ett visst område, har yrkespraktiken en mer generell målsättning – att ge studenten större kunskap om hur biologisk kunskap kan användas utanför akademien. Praktiken är normalt lagd över 10 veckor, och institutionen hjälper studenterna med information om lediga praktikplatser.

Utöver praktikmöjligheterna ges studenterna en mer löpande kontakt med arbetsgivare i form av föredrag som hålls fyra gånger om året. Olika perioder kan ha olika teman, såsom myndighetsarbete, den generella arbetsmarknaden eller eget företagande.

Tillsammans med dessa enskilda föredrag kommer övriga arbetsmarknadsaktiviteter att utgöra innehållet i en generisk kurs på 5 eller 7,5 hp som kan läsas utöver det vanliga kursutbudet. Den sortens ytterligare aktiviteter är till exempel naturvetarkonferenser, där studenterna får hålla 10 minuter långa föredrag inför en större grupp människor. Många av dessa aktiviteter är lagda på onsdagseftermiddagar, som vanligtvis är ledig tid för studenterna. Detta innebär att man kan ta del i aktiviteter med arbetsmarknadsanknytning utan att det går ut över det normala schemat.

Kommunikationsprojektet DiaNa är en integrerad del i all undervisning, som ger studenterna en systematisk kommunikationsträning för skriftlig och muntlig kommunikation inom både vetenskapliga och populära sammanhang. Projektet ska ge studenterna förmåga att kommunicera sin kunskap i samverkan med andra inom och utanför det egna kunskapsområdet. Detta gör studenterna mer välrustade för arbetslivet, där man som naturvetare ofta möter situationer där komplex information ska presenteras för människor som saknar samma ämnesinsikt.

På ett djupare plan syftar alla dessa aktiviteter till att ge studenterna ett större självförtroende som biologer och naturvetare. Den kompetenta studievägledning tillsammans med de förberedande kurser och aktiviteter som institutionen erbjuder stärker studenten i dennes relationer med arbetsmarknaden.

Genomgående för all samverkansaktivitet på institutionen för biologisk grundutbildning vid Uppsala Universitet är också synen på denna som en ömsesidig process. Det är viktigt att både studenter och arbetsgivare ser möjligheter med en bredare arbetsmarknadsanknytning i studenternas vardag.

Samverkan med det omgivande samhället är en av fyra bärande idéer vid Högskolan i Jönköping

Med samverkan menar Högskolan i Jönköping och Ulf Linnman att studenterna ska vara en del av det omgivande samhället genom sin praktik och projektarbeten. Det är ett mycket viktigt arbete som man försöker jobba effektivt med, meningen är ju inte att högskolan ska vara någon isolerad ö utan integrerat med samhället. Vissa utbildningar använder sig av fadder företag, detta är något som många studenter ser som positivt. Vid kurserna på ex. Medie- och kommunikationsvetenskapliga programmet (MKV) försöker man få in någon föreläsare som har en direkt anknytning till arbetslivet.

- Detta är ett bra sätt att få näringslivet att uppmärksamma (MKV) och våra studenter, menar Ulf Linnman Universitetsadjunkt medie- och kommunikationsvetenskap.

MKV har ett kontinuerligt samarbete med ca 80-85 VFU mottagare, samt att det alltid tillkommer nya mottagare varje år beroende på var studenten vill göra sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU). På MKV programmet i Jönköping har du tolv veckors VFU. Var tredje plats leder till fortsatta kontakter i form av sommarjobb, examensarbeten, vikariat eller till och med fast arbete. Under åren har man förlängt VFU perioden i Jönköping. Förlängningen är ett resultat av starka önskemål från studenter och praktikplatsmottagare.

Kursen Projekt är också ett sätt att få ut studenterna i samhället och givetvis för att få samhället intresserat, projekten lämnas in av olika företag, myndigheter och har studenten en bra idé går givetvis det med samt att några få förfrågningar via sin VFU plats.

Problem som man ser från högskolan är att en del som gör sin VFU försvinner därefter genom att de fått jobb, vilket innebär att de inte avslutar sin examen först ett par år senare. Det är givetvis ett bra betyg att studenterna är attraktiva på arbetsmarknaden men ändå ett problem för Högskolan i Jönköping.

MKV:s Branschråd

Branschrådet är en mötesplats för erfarenheter och ömsesidig kompetensutveckling mellan Högskolan för Lärande och Kommunikations Medie- och Kommunikationsvetenskapliga program, branscher och andra organisationer som kopplas till utbildningen.

Inom branschrådet träffar verksamma kommunikatörer företrädare för MKV-programmet för att diskutera programmet och utveckla de olika delarna. Att man startade ett branschråd var dels för att knyta kontakter mellan näringslivet och högskolan, dels att branschen får utrymme att komma med råd och chans att påverka och samtidigt utvecklar detta samarbetet mellan näringsliv och högskolan.

Ulf Linnman ser en stor potential i utvecklingsmöjligheterna för samverkan, man behöver bli bättre på att skapa kontaktytor och integrera bättre med samhället för att stå konkurrenskraftiga mot övriga högskolor.

Jönköpings MKV-program jobbar aktivt för att stärka samverkan med det omgivande samhället, här lyckas man bra och studenterna är attraktiva på arbetsmarknaden. Studenterna har goda möjligheter att knyta kontakter med arbetslivet under kursernas gång redan från år ett. Det här är något man är stolta över men att marknadsföra sig och följa upp studenterna efter avslutade studier är något man måste arbeta mer på. Även om VFU ansvaret ligger på studenten, finns det behov av stöttning så att alla kan slutföra sin VFU eller får en VFU plats.

MKV-programmet vid Högskolan i Jönköping är ett mycket bra exempel på hur VFU:n kan användas utanför läkar-, lärar- och sjuksköterskeutbildningarna och ge studenterna ett mervärde i sina studier.

4.2 Studentkårer och studentorganisationer

Studentkårer och studentorganisationer har inget lagstadgat krav på att samverka med det omgivande samhället, men tar ofta vid där universitet och högskolor inte riktigt mår med. Oftast rör det sig om arbetsmarknadsdagar för studenter, men även sådant som studiebesök, föreläsningar och mentorskapsprojekt arrangeras av kårer och andra studentorganisationer. Sådana projekt stärker inte bara de deltagande studenterna och arbetsplatserna, utan även studentkårerna och de som är ansvariga för projekten.

4.2.1 Studentkåren som ett samverkansnav

Armada

Armada är en av Sveriges största projekt för studenter och av studenter med ett syfte som 2010 års projektledare Moa Mossberg beskriver som:

"Syftet med Armada är att skapa kontaktytor mellan KTH:s studenter och näringslivet genom att arrangera en arbetsmarknadsmässa, med tillhörande event och bankett, där studenterna ges möjlighet att på ett enkelt sätt komma i kontakt med potentiella arbetsgivare för att bilda sig en uppfattning om och skapa sig ett intresse för de framtida möjligheter som finns."

Varje år i november anordnas mässan på Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm men innan mässan arrangerar Armada en serie av olika events till studenternas nytta.

Enova

Enova är en casetävling där studenterna deltar i verkliga eller verklighetsbaserade case. Företagen har samtidigt möjlighet att visa vad företagen har för verksamhet, väcka intresse som skapa kontaktytor tillsammans med studenterna.

Föreläsningar

Före mässan sker även temaföreläsningar där företagsrepresentanter har möjlighet att i en panel tillsammans med andra företagare svara på frågor från publiken. Årets teman på föreläsningarna är exjobb, internationell karriär, sommarjobb och traineeprogram, det vill säga alla olika tillvägagångssätt som behöver belysas för att studenter ska få en framtida karriär som är relevant för deras utbildning.

Sen kväll med Armada

Ytterligare ett event där företagen har chans att presentera sig för studenter och efterföljande mingel ger chans till nya kontaktytor, både för företag och för studenter. Tanken med sen kväll med Armada är att under mer avslappnade förhållanden presentera företagen och sätta en personlig prägel på den verksamhet som de bedriver.

Armada Challenge

Gruppaktiviteter och möjligheten att vinna en tävling genom ett gott teamwork är båda goda koncept som används i Armada challenge. Företagen får coacha och förstärka ett team från ett visst program på KTH. Företagen ges nu möjligheten att knyta kontakter med studenter inom en viss inriktning som just de själva är i behov av. Samtidigt får studenterna möjligheten att upptäcka företag och branscher de kanske inte hade någon aning om att de faktiskt skulle kunna arbeta hos och göra karriär inom.

Young Professionals

KTH-alumner får under Young Professionals en after work miljö som erbjuder dem att knyta nya kontakter inom näringslivet som de kommer ha nytta av under sina pågående karriärer. Inte bara för dem själv utan även i syfte att träffa nya eventuella samarbetspartners och potentiella kunder.

Armadamässan

Varje år besöks mässan av cirka 10 000 studenter, de flesta från KTH, och cirka 150 olika företag ställer ut under mässan. Företagen känner till mässan tack vare sitt starka varumärke samt tidigare goda erfarenheter av att få träffa studenter som har relevant utbildning som tillför just deras företag kompetens som måste stärkas eller saknas helt. Dessutom har KTH ett gott rykte om sig att examinera studenter som sedan klarar arbetslivet väl. Enkäter som genomförts visar att studenterna har förväntningarna att få jobb under mässan trots att det inte är huvudsyftet med mässan utan det är att synas och knyta kontakter. Många studenter saknar kunskaper om var de skulle kunna hitta ett arbete efter avslutade studier och under Armadamässan är det enkelt för dem att få information från företag kring vilka kompetenser just de är i behov av. Under mässan anordnar företagen events som är fritt för dem själva att planera och genomföra tillsammans med studenterna som deltagare.

5. Samverkans övriga parter

Eftersom samverkan kräver minst två parter är det viktigt att det omgivande samhället på olika sätt kan stödja högskolan och studenterna i sin strävan mot bättre samverkan och arbetslivsanknytning.

5.1 Kommun och landsting

Som ansvariga för regioner med högskolor spelar kommun och landsting en stor roll i för en god samverkan. De har stora möjligheter att hjälpa högskolan och arbetsgivare i att hitta platser och former för samverkan som dessutom verkar utvecklande för regionen. En stark sammankoppling mellan högskola – region – näringsliv, på ett sätt som når studenten, gynnar alla. Högskolan blir en integrerad del av regionen som i sin tur, genom näringslivsanknytningen, kan bidra med matchning mellan studenter och arbetstillfällen. Ett sådant samarbete ger även möjlighet för högskolan att i dialog med det omgivande samhället utveckla sina utbildningar för att bättre passa regionens behov.

Kommun och landsting har även ett ansvar för att studenter ska ha möjlighet att kunna stanna kvar i regionen efter avslutad utbildning. Genom en god samverkan med högskola, näringsliv och ideell sektor kan regioner gemensamt skapa goda förutsättningar för nyexaminerade.

5.1.1 Kommunen förmedlar!

Praktikplats per 20 anställda i Göteborgs stad

Göteborgs stad är unika gällande samverkan med Arbetsförmedlingen, där de har implementerat en särskild insats med praktikplats per 20 anställda för att motverka ungdomsarbetslösheten. Främst är Göteborgs stad unika med sin åtgärd genom att denna även riktar sig till unga arbetslösa akademiker.

I Göteborg finns det många attraktiva arbetsplatser. Utbudet av praktikplatser består av både enkla respektive kvalificerade arbetsuppgifter med 30-35 arbetsgivare. Detta praktikersystem erbjuder den anställda en ypperlig möjlighet dels att få in foten men också att skaffa erfarenhet. Alla praktikplatser förmedlas via Arbetsförmedlingen, via praktikhandledare och jobbcoacher.

En utvecklad samordning av lokala och centrala insatser krävs inom staden. Parallellt med detta ska initiativ tas till utökad samverkan med näringslivet, ideella organisationer och andra samhällsinsatser som är kopplade till frågan. Ungdomar drabbas hårdare av krisen än andra åldersgrupper. Anmälda 18-24 åringar vid Arbetsförmedlingen har ökat från cirka 2000 till närmare 4800 i juni 2009. Denna grupp som utgör 15 procent av Göteborgs invånarantal står för cirka 27 procent av ökningen arbetslösa/sökande i program under det senaste året. Göteborgs stad bedriver även lokala aktiveringsprogram för unga arbetslösa i stadsdelarna genom socialtjänsten och samordningsförbunden. Huvudsaklig målgrupp

är individer som bedöms stå långt ifrån arbetsmarknaden och uppvisar en multiproblembild.

I budgeten betonas att särskild uppmärksamhet måste ägnas åt dem som går direkt från skola till arbetslöshet och har ingen eller väldigt begränsad arbetsmarknadserfarenhet. För att åstadkomma detta krävs behov av ökad samordning mellan lokala och centrala insatser såsom näringslivet och ideella organisationer. Göteborgs stad och staten har utvecklat ett partnerskap för gemensamma insatser för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen mellan staden och Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Polismyndigheten.

Saco Studentråd ser Göteborgs Stads arbete med praktikplatser som ett mycket bra exempel på hur kommuner kan arbeta för att förenkla inträdet på arbetsmarknaden. Vi ser gärna att de utvecklar arbetet och har praktikplatser till akademiker som står utanför arbetsmarknaden som är över 25 år, och att de utvecklar ett samarbete med de stora lärosätena i Göteborg.

5.2 Myndigheter

Svenska myndigheter är stora arbetsgivare med många arbetstillfällen för nyexaminerade studenter. Ändå ses de av yngre akademiker inte alltid som en attraktiv arbetsplats där en karriär är möjlig.

Då regeringen är huvudman för myndigheterna finns det stora möjligheter att från regeringens sida sakta men säkert, och i samråd med myndigheter, bygga upp goda förutsättningar för studenter att på olika sätt få möta myndigheterna under studietiden. Det kan vara att långsamt införa praktikprogram på de olika myndigheterna eller att alla myndigheter ska erbjuda sommarjobb. Praktik- och sommarjobbplatserna kan antingen vara öppna för alla att söka eller ske i samarbete med vissa utbildningsprogram. Sådana program gör att studenter på ett tidigt stadium, innan de ska ta steget in på arbetsmarknaden som nyexaminerade, har en god bild av myndigheter som arbetsplats.

Sveriges myndigheter står inför en stor utmaning de närmsta åren då väldigt många, framförallt chefer, går i pension. En satsning på mentorskapsprojekt, praktikplatser samt student- och sommarjobb har stor potential att minska det kunskapsglapp som annars kommer att infinna sig.

5.3 Näringslivet

Näringslivets parter ger ofta luft åt åsikten att nyexaminerade inte kan någonting när de kommer ut på arbetsplatsen. När studenten väl är ute på arbetsmarknaden är det för sent att göra något åt dennes ineliggande kunskap.

Det är viktigt för näringslivet att vara aktiva och vilja nå studenter under deras utbildning. Som student är du oftast fokuserad på vad utbildningen kräver av dig för att kunna prestera bra på examen. Tanken att det du lär dig ska implementeras på arbetsplatsen är inte alltid närvarande under utbildningen. Vill näringslivet att studenterna ska förstå vad som krävs av dem, måste de vara närvarande under utbildningens gång. Saco Studentråd tror inte på en arbetsmarknadsanpassad utbildning, utan att studenten ständigt, i olika former, får träffa arbetsgivare. Det innebär att aktörerna måste hitta kreativa lösningar på samverka för att få studenter att förstå vilken arbetsmarknad som möter dem.

5.3.1 En aktiv arbetsgivare

KPMG

För företag är det viktigt att samverka med högskolor och universitet. Dels för att få möjligheten att träffa duktiga studenter men även för att få påverka utbildningarna, så att studenterna förbereds för arbetsmarknaden på bästa möjliga vis.

Generellt är de stora revisionsbyråerna duktiga på att ha kontinuerlig kontakt med linjeföreningar för ekonomer och jurister på samtliga högskolor och universitet. Men ett företag som syns väldigt mycket på både arbetsmarknadsdagar och under nollningsveckor är KPMG. Företaget har en studentansvarig på varje kontor där det finns en högskola eller ett universitet som erbjuder ekonom- och juristutbildningar. KPMG sponsrar på ett eller annat sätt många av de ekonom- och juristföreningar som existerar, genom att antingen delta på arbetsmarknadsdagar eller genom att delarrangera en del aktiviteter.

KPMG är dock inte bara med på aktiviteter utan har även anställda som arbetar som lärare på en del universitet och deltar även som gästföreläsare på andra kurser för att hjälpa studenterna fördjupa sina kunskaper inom ett visst delämne. En tävling som KPMG anordnar heter Case Competition, där studenter får tävla i lag på lokalnivå, för att ta sig till Sverigefinal där 40 000kr väntar i potten. Vinnaren får sedan tävla i VM bland studenter från andra länder där KPMG bedriver verksamhet. Förutom detta erbjuder KPMG studenterna även en möjlighet att delta i en global praktik, där studenten får spendera första månaden på huvudkontoret i Stockholm och den andra månaden på kontor i bland annat, USA, Tyskland, Frankrike, Luxemburg etc. Saco Studentråd ser KPMG som ett mycket bra exempel på hur företag kan möta studenter under deras utbildning.

5.4 Ideell sektor och intresseföreningar

För många studenter är inte ideell sektor en möjlig arbetsplats. Inte nödvändigtvis för att det inte finns möjlighet till anställning, utan för att studenter sällan stöter på den mer professionella delen av ideell sektor. Många av Sveriges ideella organisationer har kanslier med flera anställda, men inte alltid med akademisk bakgrund. Saco Studentråd är övertygade om att en ökad samverkan mellan ideell sektor och högskolan kommer att öppna upp en ny arbetsmarknad för studenterna, ge nya perspektiv till högskolan samt ge ideell sektor en helt ny rekryteringsbas. Ideell sektor bör i större utsträckning undersöka möjligheterna att delta på arbetsmarknadsmässor, vara gästföreläsare på kurser, hålla föredrag anordnade av studentorganisationer m.m. Framförallt måste ideell sektor våga anställa akademiker. Även utan en lång bakgrund i organisationen kan en akademiker tillföra mycket kunskap och nya idéer till en organisation.

5.4.1 Utnyttja spetskompetensen

Juseks mentorskapsprojekt – av studenter för studenter

Juseks mentorskapsprojekt är till för att skapa möten mellan studenter och yrkesverksamma. Målet är att detta möte ska minska glappet mellan studier och arbetsliv.

Mentorskapsprojekten riktar sig till studenter som inom ekonomi, juridik, samhällsvetenskap, systemvetenskap och personalvetenskap, det vill säga Juseks medlemsgrupper. Mentorskapsprogram finns idagsläget på nio olika orter i Sverige, från Lund i söder till Umeå i norr.

Ramarna och ekonomin bestäms av Jusek, medan utförandet helt och hållet bedrivs av studenter på lokal nivå. De lokala styrelserna utses i en demokratisk process och driver sedan mentorskapsprojektet under ett år. Under det året startas projektet upp av en ny styrelse. De söker nya mentorer och adepter, som i sin tur matchas mot varandra. Projektet dras igång på riktigt av en kick-off med alla medverkande. Därefter sköter adepter och mentorer sin kontakt på egen hand, förutom en halvårsträff och en avslutning.

Mentorskapsprojekten som drivs inom ramarna för Juseks studerandeverksamhet är ett mycket bra exempel på hur enkelt det är att skapa förutsättningar för en god arbetslivsanknytning under utbildningen. Adepterna får möta en yrkesverksam, ställa frågor och se hur dennes arbete ser ut. Mentorerna får en god inblick i hur dagens utbildning ser ut, får möjlighet att marknadsföra sin arbetsplats och även en chans att reflektera över sin egen yrkesroll. Utöver detta får studenterna i styrelsen en god erfarenhet av styrelsearbete och att driva projekt.

Mentorskapsprojektet är ett bra exempel på hur en intresseorganisation har använt sina kompetenser för att skapa något som ger

arbetslivsanknytning för studenterna. Saco Studentråd är övertygade om att ideell sektor kan hitta flera kreativa lösningar på hur de ska nå studenterna.

5.5 Studenten

Var står då studenten i allt detta? Även om en högskola är bra på samverkan måste studenten ha ett intresse av att tillgodogöra sig det som erbjuds. Den enskilde studenten har ett eget ansvar att ta vara på alla de möjligheter som finns till arbetslivsanknytning på ett lärosäte. En student har ofta även möjlighet att genom studentkårer eller föreningar driva egna samverkansprojekt som mentorskapsprogram och arbetsmarknadsdagar och på så sätt skaffa sig goda arbetsmarknadskontakter under utbildningen.

5.5.1 Samverkan mellan högskolan och arbetslivet

- en reflektion av Camilla Söderman

Yrkestitel? Vad jobbar du med? Är yrkesvalet relevant för den utbildning du har?

Jag är chefredaktör för ABB Sveriges personaltidning. Jag skriver inte särskilt mycket själv utan har skribenter, fotografer och layout som jobbar åt mig på frilansbasis. Jag är mer som en projektledare som ansvarar för att tidningen kommer ut, innehållet i den och håller i hela processen. Men jag jobbar även som projektledare för interna projekt och jobbar mycket med ABB Sveriges intranät.

Jag tycker att yrkesvalet i högsta grad är relevant för den utbildningen jag har. Valde inriktningen Organisationskommunikation just för att jag ville arbeta på en stor informationsavdelning och det gör jag nu. Att kritiskt granska texter och hantera text och bild tillsammans har jag även med mig från utbildningen.

Nu när du fått lite distans till högskolan, hur ser du på MKV och samverkan med näringslivet? Är det något som märktes utöver VFU:n?

Fanns det någon? Hur artade den sig i så fall?

Samverkan med arbetslivet? Träffade ni många yrkesutövare?

Föreläsningar? etc.

Under utbildningen fick vi med jämna mellanrum gå på föreläsningar som hölls av yrkesutövare, vilket alltid är inspirerande. Dessutom hade vi ett projekt under kursen "Kommunikation på organisationsnivå" under andra terminen där vi hade som uppgift, att i grupper, besöka en informationsavdelning och sedan skriva ett arbete om deras jobb, struktur och arbetsuppgifter för att sedan presentera för klassen.

Under andra året då vi läser inriktningar blev yrkesvalet mer påtagligt. Dels hade vi Johan Tjärnfors som lärare i tre av fyra kurser och han är yrkesutövare och inte lärare. Väldigt lärorikt. Han anpassade många av kursmomenten så att de skulle bli mer verklighetstroga. Vi fick också

besök av olika personer inom vår yrkessektor och fick chans att sitta ner med Johan och prata om praktikval.

Under kursen Kriskommunikation hade vi workshops med en kille som jobbade med kriskommunikation på företaget KREAB (där en i klassen sedan gjorde sin praktik).

Hur fick du din VFU plats, egna kontakter, hjälp från HLK, sommarjobbat där innan, övrigt?

Jag sommarjobbade på ABB:s ekonomiavdelning sommaren 2008 och ringde då till informationsavdelningen och frågade om jag kunde komma över på ett kort besök för att se hur de jobbar. Senare på hösten skickade jag en ansökan om praktik till ABB:s informationsavdelning Communication Center och fick sedan praktik där.

Anser du att din VFU varit givande? Hur lyckades du få jobb på din VFU plats? Längden på VFU:n är längre än på många andra lärosäten inom MKV, hur tycker du detta påverkat utbildningen?

Jag anser att min praktik varit mycket givande och utan den hade jag troligen inte suttit där jag sitter idag. Jag slet hårt, visade stort intresse och passade bra in i gruppen på avdelningen. Det tror jag var de bidragande orsakerna till att jag sedan fick sommarjobb på min praktikplats och efter det erbjudande om tjänsten som chefredaktör för ABB Sveriges personaltidning.

Att praktiken sträcker sig över tre månader ser jag bara som en fördel. Det tar minst tre veckor att lära sig intranät/webbverktyg, datasystem, kulturen i företaget och arbetstakten. För att du sedan ska vara till nytta för företaget måste du kunna stanna ett tag för att omsätta det du lärts upp på.

Under tre månader hinner du även känna på om detta kan vara ett jobb för dig i framtiden. Nyhetens behag hinner lägga sig och du lär även känna dina medarbetare och framför allt hur du själv fungerar med arbetsuppgifterna.

6. En entreprenöriell anda

Regeringen anser att utbildning i entreprenörskap ska genomsyra alla nivåer.⁷ Saco Studentråd är eniga med regeringen i detta. Att sporra och utveckla studenters kreativitet är av yttersta vikt i dagens samhälle.

Entreprenörskap innebär inte längre enbart eget företagande, utan är ett tänkesätt som krävs för att kunna anpassa sig till en ombytt arbetsmarknad. Att som anställd våga komma med nya idéer som bidrar till utvecklingen på arbetsplatsen, även som ny på arbetsmarknaden, ser Saco Studentråd som självklart. Detta kräver dock att alla utbildningar uppmuntrar till entreprenörskap och innovation. Det kan ske i form av specifika kurser i entreprenörskap, men främst att ett sådant tankesätt främjas genom hela utbildningen. Detta kommer att skapa tänkande och idérika studenter som vågar utmana och gå egna vägar när de kommer ut på arbetsmarknaden.

Saco Studentråd anser att idéer kring entreprenörskap och innovation på ett bättre sätt måste komma fram inom utbildningarna idag, helt enkelt att alla utbildningar har en entreprenöriell anda. Det är inte bara ekonomer och civilingenjörer som behöver sådan kunskap, utan alla studenter måste ha förmågan att tänka utanför de inlärdas ramarna och använda sina kunskaper på innovativa sätt.

I en Saco-rapport från 2007 framkommer att endast en av tio akademiker som driver eget företag fick utbildning i företagande och entreprenörskap under sin studietid.⁸ Studien visade att större andel av de yngre fått entreprenörsutbildning, men det är ändå inte nog. Det är även av stor vikt att studie- och yrkesvägledare förstår vikten av entreprenörskap och kan uppmuntra studenter att våga ta steget till ett eget företagande.

⁷ Högskoleverket, Kartläggning av utbildning inom entreprenörskap och innovation, Rapport 2009:33 R, s 7.

⁸ Akademikerbarometer 1-2007, Sveriges akademiker om företagande, s 13f.

7. Avslutning

Samverkan och arbetslivsanknytning är långt ifrån självklart på många utbildningar i Sverige idag. Saco Studentråd hoppas att den här rapporten kan ligga till grund för en större diskussion om hur arbetsmarknaden kan integreras i utbildningen utan att den akademiska friheten och grunden hotas. I dagens samhälle blir vikten av kontakter och förmågan att sälja in sig själv och sina kunskaper allt viktigare och studenterna måste ges möjligheter att skapa och lära sig det under utbildningens gång. Det innebär att det måste satsas resurser på samverkan, både från högskolornas sida men främst från riksdagen och regeringen.

Sveriges studenter förtjänar alla verktyg de kan få i sin jakt på första jobbet. En god samverkan och arbetslivsanknytning i utbildningen är en förutsättning för att studenterna ska kunna konkurrera på en allt hårdare arbetsmarknad.

8. Referenser

Akademikerbarometer 1-2007, Sveriges akademiker om företagande

Högskolelag (1992:1434)

Högskoleverket (2004), *Högskolan samverkar*. Högskoleverkets rapportserie 2004:38 R, s 100.

Högskoleverket (2008), *Högskolan samverkar vidare – utvecklingen 2004-07*. Högskoleverkets rapportserie 2008:10 R.

Jusek, *Efter examen? – Jobb och löner för nyexaminerade 2009*. 2010.

Molas-Gallart, Jordi et al., *Measuring Third Stream Activities*, SPRU, University of Sussex.

Juseks hemsida – www.jusek.se

Intervjuer med Robert Malmgren, Ulf Linnman, Moa Mossberg och Camilla Söderman.

Saco Studentråd är Sveriges största fackliga studentorganisation. Vi samlar framtida akademiker inom de flesta utbildningsområden. Tillsammans är vi omkring 100 000 medlemmar. Saco Studentråd vill påverka utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken för att förbättra studenters och nyexaminerades situation. Självklart är vi partipolitiskt obundna och drivs för studenter, av studenter.

Saco Studentråd, Box 2006, 103 15 Stockholm
Tel: 08-613 48 00, www.saco.se/student